
Η Διαχείριση της
Πολιτισμικής
Κληρονομιάς στη
Σύγχρονη Εποχή

---

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης (Κ.Ε.ΔΙ.ΒΙ.Μ.) του **Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών (Ε.Κ.Π.Α.)** σας καλωσορίζει στο Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης και συγκεκριμένα στο πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης με τίτλο **«Η Διαχείριση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Σύγχρονη Εποχή»**.

Η ανάγκη συνεχούς επιμόρφωσης και πιστοποίησης επαγγελματικών δεξιοτήτων οδήγησε το **Πρόγραμμα Συμπληρωματικής εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης (E-Learning)** του Ε.Κ.Π.Α. στο σχεδιασμό των πρωτοποριακών αυτών Προγραμμάτων Επαγγελματικής Επιμόρφωσης και Κατάρτισης, με γνώμονα τη **διασύνδεση της θεωρητικής με την πρακτική γνώση**, αναπτύσσοντας κυρίως, την εφαρμοσμένη διάσταση των επιστημών στα αντίστοιχα επαγγελματικά πεδία.

Στη συνέχεια, σας παρουσιάζουμε αναλυτικά το πρόγραμμα σπουδών για το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης: **«Η Διαχείριση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Σύγχρονη Εποχή»**, τις προϋποθέσεις συμμετοχής σας σε αυτό, καθώς και όλες τις λεπτομέρειες που πιστεύουμε ότι είναι χρήσιμες, για να έχετε μια ολοκληρωμένη εικόνα του προγράμματος.

2. ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς αποτελεί σύγχρονο διεπιστημονικό γνωστικό αντικείμενο, το οποίο αντιμετωπίζει το σύνολο των θεμάτων που αφορούν στο πολιτισμικό περιβάλλον.

Το e-learning πρόγραμμα **«Η Διαχείριση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς στη Σύγχρονη Εποχή»**, που υλοποιεί το Κέντρο Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών, προσφέρει με κατανοητό σε όλους τρόπο τη σύγχρονη επιστημονική γνώση και εμπειρία, που αναφέρεται στο πολυσχιδές πεδίο της διαχείρισης την πολιτισμικής κληρονομιάς στις σύγχρονες κοινωνίες με έμφαση στην αρχαιολογική - μνημειακή κληρονομιά.

Το πρόγραμμα αφορά στην επιμέρους κατάρτιση των εκπαιδευομένων σε πέντε βασικούς άξονες της διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς. Βασικός στόχος του προγράμματος είναι η παρουσίαση και η ανάλυση της διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς στην ελληνική πραγματικότητα. Θα προσδιοριστεί το πλαίσιο των κανόνων προστασίας, ανάδειξης και βίωσης των ελληνικών μνημείων, ως πολιτισμικών αγαθών, από το κοινωνικό σύνολο. Η μεθοδολογία του προγράμματος στηρίζεται στην πραγματοποίηση πέντε μαθημάτων με επιμέρους διδακτικές ενότητες, αλληλένδετων μεταξύ τους, που εξηγούν το σύγχρονο

μοντέλο διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς σε διεθνές, ευρωπαϊκό και ελληνικό επίπεδο. Τα μαθήματα αυτά είναι τα εξής:

Μάθημα Α: Έννοιες και μέθοδοι της διαχείρισης

Μάθημα Β: Θεσμικό και νομικό πλαίσιο της διαχείρισης

Μάθημα Γ: Αρχές και διαδικασίες υλοποίησης προγραμμάτων διαχείρισης

Μάθημα Δ: Φορείς διαχείρισης και χρηματοδοτικά μέσα

Μάθημα Ε: Η διαχείριση ως αναπτυξιακό εργαλείο

Το πρόγραμμα απευθύνεται:

α) σε επιστήμονες, αρχαιολόγους, μηχανικούς, συντηρητές, οικονομολόγους, και άλλων ειδικοτήτων, οι οποίοι με τον ένα ή το άλλο τρόπο εμπλέκονται, θεωρητικά ή και επαγγελματικά με τη διαχείριση των μνημείων

β) στους εκπαιδευτικούς όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης, οι οποίοι ενδιαφέρονται να ευαισθητοποιήσουν και να καταρτίσουν τους εκπαιδευόμενους στο εξαιρετικά σημαντικό για την Ελλάδα γνωστικό αυτό αντικείμενο,

γ) σε ερευνητές και απλούς πολίτες, οι οποίοι θέλουν να ενημερωθούν για τους κανόνες και τις πρακτικές της προστασίας και της ανάδειξης του πολιτισμικού μας πλούτου, και ενδεχομένως να συμβάλουν έμπρακτα στις διαδικασίες της σύγχρονης διαχείρισής του.

Μέσω του προγράμματος αυτού, δίνεται η δυνατότητα να αποκτηθούν τα απαραίτητα εφόδια, προσόντα και δεξιότητες, από όσους επιθυμούν να δραστηριοποιηθούν επαγγελματικά στην αγορά εργασίας του αναπτυσσόμενου κλάδου που αφορά στη διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς.

3. ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΟΥ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΔΕΚΤΟΙ ΣΤΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ - ΤΡΟΠΟΣ ΕΝΤΑΞΗΣ

Αίτηση συμμετοχής μπορούν να υποβάλλουν:

- ▶ απόφοιτοι Πανεπιστημίου/ΤΕΙ της ημεδαπής και της αλλοδαπής
- ▶ απόφοιτοι Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης

Η αίτηση συμμετοχής υποβάλλεται ηλεκτρονικά, μέσω της ιστοσελίδας:

<https://elearningekpa.gr/>

4. ΠΡΟΑΠΑΙΤΟΥΜΕΝΑ

Τα προαπαιτούμενα για την παρακολούθηση του Προγράμματος από τους εκπαιδευόμενους είναι:

- ▶ Πρόσβαση στο Διαδίκτυο
- ▶ Κατοχή προσωπικού e-mail
- ▶ Βασικές γνώσεις χειρισμού ηλεκτρονικών υπολογιστών

5. ΤΡΟΠΟΣ ΔΙΕΞΑΓΩΓΗΣ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η διδασκαλία στα προγράμματα εξ αποστάσεως επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ διεξάγεται μέσω του διαδικτύου, προσφέροντας στον εκπαιδευόμενο «αυτονομία», δηλαδή δυνατότητα μελέτης ανεξαρτήτως περιοριστικών παραγόντων, όπως η υποχρέωση της φυσικής του παρουσίας σε συγκεκριμένο χώρο και χρόνο.

Το εκπαιδευτικό υλικό του προγράμματος διατίθεται σταδιακά, ανά διδακτική ενότητα, μέσω ειδικά διαμορφωμένων ηλεκτρονικών τάξεων. Κατά την εξέλιξη κάθε θεματικής ενότητας αναρτώνται σε σχετικό link οι απαραίτητες για την ομαλή διεξαγωγή της εκπαιδευτικής διαδικασίας ανακοινώσεις.

Ο εκπαιδευόμενος, αφού ολοκληρώσει τη μελέτη της εκάστοτε διδακτικής ενότητας, καλείται να υποβάλει ηλεκτρονικά, το αντίστοιχο τεστ αξιολόγησης. Τα τεστ μπορεί να περιλαμβάνουν ερωτήσεις αντιστοίχισης ορθών απαντήσεων, πολλαπλής επιλογής, αληθούς/ψευδούς δήλωσης, ή upload, όπου ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να διατυπώσει και να επισυνάψει την απάντησή του. Η θεματική ενότητα μπορεί να συνοδεύεται από τελική εργασία, η οποία διατίθεται κατά την ολοκλήρωση της θεματικής ενότητας (εφόσον το απαιτεί η φύση της θεματικής ενότητας) και αφορά το σύνολο της διδακτέας ύλης.

Παράλληλα, παρέχεται **πλήρης εκπαιδευτική υποστήριξη** δεδομένου ότι ο εκπαιδευόμενος μπορεί να απευθύνεται ηλεκτρονικά (για το διάστημα που διαρκεί το εκάστοτε μάθημα) στον ορισμένο εκπαιδευτή του, μέσω ενσωματωμένου στην πλατφόρμα ηλεκτρονικού συστήματος επικοινωνίας, για την άμεση επίλυση αποριών σχετιζόμενων με τις θεματικές ενότητες και τις ασκήσεις αξιολόγησης ή την τελική εργασία.

6. ΤΡΟΠΟΣ ΕΞΕΤΑΣΗΣ ΚΑΙ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΗΣ

Σε κάθε διδακτική ενότητα ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να επιλύει και να υποβάλλει ηλεκτρονικά το αντίστοιχο τεστ, τηρώντας το χρονοδιάγραμμα που έχει δοθεί από τον εκπαιδευτή του. Η κλίμακα βαθμολογίας κυμαίνεται από 0 έως 100%. Συνολικά, η βαθμολογία κάθε θεματικής ενότητας προκύπτει κατά το 60% από τις ασκήσεις αξιολόγησης και κατά το υπόλοιπο 40% από την τελική εργασία, η οποία εκπονείται στο τέλος του συγκεκριμένου μαθήματος και εφόσον το απαιτεί η φύση αυτού.

Η χορήγηση του **Πιστοποιητικού Επιμόρφωσης** πραγματοποιείται, όταν ο εκπαιδευόμενος λάβει σε όλα τα μαθήματα βαθμό μεγαλύτερο ή ίσο του 50%. Σε περίπτωση που η συνολική βαθμολογία ενός ή περισσότερων μαθημάτων δεν ξεπερνά το 50%, ο εκπαιδευόμενος έχει τη δυνατότητα επανεξέτασης των μαθημάτων αυτών μετά την ολοκλήρωση της εκπαιδευτικής διαδικασίας του προγράμματος. Η βαθμολογία που θα συγκεντρώσει κατά τη διαδικασία επανεξέτασής του είναι και η οριστική για τα εν λόγω μαθήματα, με την προϋπόθεση ότι ξεπερνά εκείνη που συγκέντρωσε κατά την κανονική διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Σε διαφορετική περίπτωση διατηρείται η αρχική βαθμολογία.

7. ΛΟΙΠΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΜΕΝΩΝ - ΠΡΟΫΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΟΡΗΓΗΣΗΣ ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟΥ

Πέρα από την **επιτυχή ολοκλήρωση** του προγράμματος για τη χορήγηση του Πιστοποιητικού απαιτούνται τα εξής:

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης**

Η διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης Εκπαιδευόμενου στοχεύει στη διασφάλιση της ποιότητας των παρεχομένων εκπαιδευτικών υπηρεσιών. Συγκεκριμένα, εξουσιοδοτημένο στέλεχος του Κέντρου Επιμόρφωσης και Δια Βίου Μάθησης του ΕΚΠΑ, επικοινωνεί τηλεφωνικά με ένα τυχαίο δείγμα εκπαιδευόμενων, προκειμένου να διαπιστωθεί εάν συμμετείχαν στις εκπαιδευτικές διαδικασίες του προγράμματος, εάν αντιμετώπισαν προβλήματα σε σχέση με το εκπαιδευτικό υλικό, την επικοινωνία με τον ορισμένο εκπαιδευτή τους, καθώς και με τη γενικότερη μαθησιακή διαδικασία. Η τηλεφωνική επικοινωνία διεξάγεται με την ολοκλήρωση του εκάστοτε προγράμματος, ενώ η μέση χρονική διάρκειά της συγκεκριμένης διαδικασίας είναι περίπου 2-3 λεπτά.

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Ταυτοποίησης, εφόσον κληθεί, ή μη ταυτοποίησής του κατά τη διεξαγωγή της, δεν χορηγείται το

πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Συμμετοχή του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων**

Ο δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων διασφαλίζει την εγκυρότητα των στοιχείων που έχει δηλώσει ο εκπαιδευόμενος στην αίτηση συμμετοχής του στο Πρόγραμμα και βάσει των οποίων έχει αξιολογηθεί και εγκριθεί η αίτηση συμμετοχής του σε αυτό.

Κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας του προγράμματος, πραγματοποιείται δειγματοληπτικός έλεγχος εγγράφων από τη Γραμματεία. Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να είναι σε θέση να προσκομίσει τα απαραίτητα δικαιολογητικά τα οποία πιστοποιούν τα στοιχεία που έχει δηλώσει στην αίτηση συμμετοχής (Αντίγραφο Πτυχίου, Αντίγραφο Απολυτήριου Λυκείου, Βεβαίωση Εργασιακής Εμπειρίας, Γνώση Ξένων Γλωσσών κ.τ.λ.).

Σε περίπτωση μη συμμετοχής του εκπαιδευόμενου στη διαδικασία Δειγματοληπτικού Ελέγχου Εγγράφων, εφόσον κληθεί, ή μη ύπαρξης των δικαιολογητικών αυτών, δεν χορηγείται το πιστοποιητικό σπουδών, ακόμα και αν έχει ολοκληρώσει επιτυχώς την εξ αποστάσεως εκπαιδευτική διαδικασία.

► **Αποπληρωμή του συνόλου των διδάκτρων**

Ο εκπαιδευόμενος θα πρέπει να μην έχει οικονομικής φύσεως εκκρεμότητες. Σε περίπτωση που υπάρχουν τέτοιες, το πιστοποιητικό σπουδών διατηρείται στο αρχείο της Γραμματείας, μέχρι την ενημέρωση της για τη διευθέτηση της εκκρεμότητας.

Αναλυτική περιγραφή των παραπάνω υπάρχει στον Κανονισμό Σπουδών:

<https://elearningekpa.gr/regulation>

8. ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ ΤΟΥ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΥΛΙΚΟΥ

Οι συγγραφείς του εκπαιδευτικού υλικού είναι μέλη ΔΕΠ του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών ή και ειδικοί εμπειρογνώμονες με ιδιαίτερη συγγραφική καταξίωση, οι οποίοι κατέχουν πολύ βασικό ρόλο στην υλοποίηση του προγράμματος.

9. ΠΩΣ ΔΙΑΜΟΡΦΩΝΕΤΑΙ Η ΥΛΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα επαγγελματικής επιμόρφωσης και κατάρτισης περιλαμβάνει **5 θεματικές ενότητες (μαθήματα)**.

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Μάθημα- Η διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς

Διδακτική ενότητα 1: Η σημασία της πολιτισμικής κληρονομιάς στη σύγχρονη εποχή

Στην ενότητα αυτή αναλύονται η έννοια και το περιεχόμενο της πολιτισμικής κληρονομιάς όπως αναπτύχθηκαν στο παρελθόν και κυρίως όπως ισχύουν σήμερα. Εξαιρείται η σημασία των μνημείων και γενικά των υλικών καταλοίπων του παρελθόντος, τα οποία αποτελούν μάλλον τον πιο ενεργό κοινωνικά πόλο αυτής της κληρονομιάς. Εξετάζονται οι παράγοντες οι οποίοι αυξάνουν στη σημερινή εποχή το ενδιαφέρον του κοινού για τα μνημεία και το ιστορικό παρελθόν και οι αξίες τις οποίες αντιπροσωπεύουν τα μνημεία ή μνημειακά σύνολα για τη σύγχρονη κοινωνία. Γίνεται επίσης αναφορά στη στάση των θεσμικών παραγόντων απέναντι στο αυξημένο ενδιαφέρον για τη μνημειακή κληρονομιά και στην πρόσληψή της από τη σύγχρονη κοινωνία.

Διδακτική ενότητα 2: Οι έννοιες της διαχείρισης των μνημείων

Στην ενότητα αυτή αναλύεται η έννοια της διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς και ειδικότερα των μνημείων (με τη στενότερη έννοια του όρου) και λοιπών υλικών καταλοίπων (περιλαμβάνονται στην ευρύτερη έννοια του μνημείου) του παρελθόντος. Γίνεται αναφορά στο ρόλο που έχει αυτή η διαχείριση στην προστασία του μνημειακού πλούτου αλλά και της ενεργο-ποίησης του ως παράγοντα πολιτισμού, ιστορικής συνείδησης και κοινωνικής ταυτότητας. Παρουσιάζονται οι διάφορες κατηγορίες των μνημείων και η κατάταξή τους ως προς την ηλικία τους, την υπόστασή τους (ακίνητα και κινητά), τον χαρακτήρα τους, το βαθμό διατήρησης και την προσβασιμότητά τους από το κοινό, καθώς και οι διαφοροποιήσεις της θεσμικής πρόνοιας κατά κατηγορία.

Διδακτική ενότητα 3: Τα στάδια της διαχείρισης των μνημείων

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα στάδια της διαχείρισης των μνημείων (εδώ με την ευρύτερη έννοια του μνημείου, η οποία περιλαμβάνει όλα τα υλικά κατάλοιπα του παρελθόντος). Τα στάδια αυτά είναι η αναζήτηση και ο εντοπισμός του μνημείου ή μνημειακού καταλοίπου (έρευνα των πηγών και του εδάφους), η ανάκτησή του (ανασκαφή, αποτύπωση), η προληπτική προστασία κατά την διαδικασία της ανάκτησης, η συντήρηση, η ερμηνεία, η αναλυτική και συνθετική δημοσίευσή του, η αξιολόγησή του για τον καθορισμό του χειρισμού του (διατήρηση επί τόπου, ανάδειξη με διαμόρφωση για επί-σκεψη, αναστήλωση, νέα χρήση, κατάχωση, μεταφορά, φύλαξη σε μουσεία, διάλυση) και η μέριμνα για τη βιώσιμη διατήρησή του.

Διδακτική ενότητα 4: Η αναγκαιότητα και οι ανάγκες της διαχείρισης των μνημείων. Η προοπτική για μια βιώσιμη διαχείριση των μνημείων

Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι παράγοντες που ευνοούν σήμερα το ενδιαφέρον και την φροντίδα για τα μνημεία στην κοινωνία και επιβάλλουν την ανάπτυξη σε θεωρητικό αλλά και σε πρακτικό επίπεδο ενός επιστημονικού κλάδου ειδίκευσης στη διαχείριση των μνημείων, του οποίου επιχειρείται η επιστημονολογική οριοθέτηση. Απαριθμούνται οι απαιτήσεις που έχει η ολοκληρωμένη προστασία και διαχείρισή του μνημειακού πλούτου (καταγραφή, ψηφιοποίηση αρχείου, διεπιστημονική προσέγγιση, χρηματοδότηση, μελέτες, μέθοδοι βέλτιστης απόδοσης έργου, ευέλικτη οικονομική διαχείριση, εξεύρεση ειδικών υλικών, δημοσίευση, πληροφοριακά συστήματα για το κοινό, μουσεία και εκθέσεις, διαχείριση της τουριστικής κίνησης). Καταγράφονται τέλος τα φαινόμενα που διαγράφουν τις προοπτικές για τις εξελίξεις στον τομέα της διαχείρισης μνημείων.

Μάθημα - Το Θεσμικό - Νομικό Πλαίσιο της Διαχείρισης της Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Διδακτική ενότητα 1: Διεθνείς Οργανισμοί - Κείμενα Αρχών Θέσεων

Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι βασικές αρχές που διέπουν τα διεθνή κείμενα για την προστασία του πολιτισμού με ιδιαίτερη έμφαση στην προστασία της πολιτισμικής κληρονομιάς. Στο διεθνές περιβάλλον, με το τέλος του Β΄ παγκοσμίου πολέμου υπάρχει έκδηλο ενδιαφέρον ευαισθητοποίησης της παγκόσμιας κοινότητας για την διαφύλαξη, συντήρηση και εν τέλει προστασία των πολιτιστικών αγαθών της κάθε χώρας. Η παρουσίαση των πρωτοβουλιών, των δράσεων και των αποφάσεων των διεθνών οργανισμών, όπως η Unesco με τους εποπτευόμενους φορείς της, δημιουργούν το απαραίτητο πλαίσιο για την ενδυνάμωση και καθιέρωση κατευθυντήριων αρχών στη διαμόρφωση της πολιτιστικής πολιτικής της κάθε χώρας.

Διδακτική ενότητα 2: Ευρωπαϊκοί θεσμοί. Το θεωρητικό πλαίσιο της διαχείρισης.

Στην ενότητα αυτή αναλύονται τα δεδομένα που διαμόρφωσαν το θεσμικό και νομικό πλαίσιο των πολιτιστικών δράσεων στους κόλπους των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων. Η ισότιμη συμμετοχή της χώρας στα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ευρωπαϊκή Ένωση, αποτελούν καθοριστικό παράγοντα επίδρασης και διαμόρφωσης της εθνικής πολιτικής της χώρας σε πολλαπλούς τομείς. Η παρουσίαση των βασικών αρχών που απορρέουν από τις Ευρωπαϊκές Συμβάσεις διαμορφώνουν το κεντρικό πυρήνα της θεωρητικής προσέγγισης της πολιτιστικής διαχείρισης.

Διδακτική ενότητα 3: Ευρωπαϊκοί θεσμοί - Η πολιτική δράση και η πρακτική εφαρμογή

Στην ενότητα αναλύεται ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ως πολιτικού θεσμού της Ευρώπης που αποφασίζει και υλοποιεί πολιτικές στην κατεύθυνση της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Στους κόλπους της Ευρωπαϊκής Ένωσης η κατοχύρωση του πολιτιστικού δικαιώματος με τη Συνθήκη του Μάαστριχτ (1992) δρομολόγησε τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την υλοποίηση πολιτιστικών πολιτικών και το πέρασμα της Ευρώπης από τις θεωρητικές αναζητήσεις σε πρακτικές εφαρμογές. Η αναφορά στις πρώτες χρηματοδοτούμενες δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον πολιτιστικό τομέα καθώς και το πολιτιστικό ενδιαφέρον και οι πολιτικές που έκτοτε έχουν καθιερωθεί και έχουν αναδείξει έναν νέο οικονομικό τομέα στο σύνολο των πολιτικών αποτελούν αντικείμενο ιδιαίτερης εμβάθυνσης.

Διδακτική ενότητα 4: Εθνικό Επίπεδο: Το Νομοθετικό Πλαίσιο Διαχείρισης της Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Στην ενότητα αυτή αναλύεται το νομικό πλαίσιο προστασίας και διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς σε εθνικό επίπεδο. Βάσει όλων των νομικών διατάξεων που διέπουν τα αρχαιολογικά πεπραγμένα από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους, η αρχαιολογική κληρονομιά υπάγεται εξ ολοκλήρου στην πλήρη δικαιοδοσία και έλεγχο του ελληνικού κράτους. Κατά συνέπεια, «το κράτος» έχει πρωτεύοντα λόγο στις ενέργειες που αφορούν στην προστασία και τη νομική διασφάλιση επί των αρχαιολογικών και εν γένει ζητημάτων του εθνικού πολιτισμικού πλούτου. Τα δεδομένα αυτά προβάλλουν διαχρονικά την ανάγκη ύπαρξης ισχυρού και αποτελεσματικού θεσμικού και νομικού πλαισίου, ώστε να είναι εφικτή η διασφάλιση της απαιτούμενης «προστατευτικής νομικής κατοχύρωσης» στον κύκλο εργασιών της προστασίας και διαχείρισής του.

Διδακτική ενότητα 5: Εθνικό Επίπεδο: Νομοθετικές διατάξεις που συνεπικουρούν στη διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς

Στην ενότητα αυτή αναλύονται οι επιμέρους νομοθετικές διατάξεις που συνεπικουρούν και συμβάλλουν στην ορθολογική διαχείριση και αξιοποίηση του πολιτισμικού μας πλούτου. Το θεσμικό πλαίσιο για την ολοκληρωμένη προστασία-διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς ενισχύεται ή ενσωματώνεται στις νομοθετικές διατάξεις που αφορούν στον πολεοδομικό και χωροταξικό σχεδιασμό της χώρας. Η «θωράκιση» του πολιτισμικού αποθέματος και η ενίσχυσή του πολλές φορές αναζητείται και επιβραβεύεται από πρωτοβουλίες και παρεμβάσεις σε μνημεία της πολιτισμικής μας κληρονομιάς, που εντάσσονται στον ευρύτερο πολεοδομικό προγραμματισμό περιοχών (δήμων και κοινοτήτων) σε ολόκληρη την Ελλάδα (αξιοποίηση ιστορικών κέντρων, ανάδειξη αρχιτεκτονικών συνόλων ιστορικής σημασίας και ένταξη τους στη σύγχρονη ζωή κ.λπ.).

Μάθημα - Οι φορείς διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς

Διδακτική ενότητα 1: Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο βασικός θεσμικός φορέας άσκησης της πολιτιστικής πολιτικής στην Ελλάδα, αρμόδιος για το σύνολο των θεμάτων διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς, το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού. Το σύνολο των θεμάτων του ελληνικού πολιτισμού και της πολιτισμικής μας κληρονομιάς από τη σύσταση του νεοελληνικού κράτους υπάγεται εξ ολοκλήρου στην πλήρη δικαιοδοσία και στον έλεγχο του ελληνικού κράτους. Η διττή διάρθρωση των υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού στην Κεντρική Υπηρεσία με τις αρμόδιες διευθύνσεις της και στις αποκεντρωμένες μονάδες - τις Εφορείες Αρχαιοτήτων (Προϊστορικών και Κλασικών Μνημείων, Βυζαντινών Μνημείων, Νεωτέρων Μνημείων) με τα θεσμικά όργανα που εποπτεύουν το ρόλο και τη λειτουργία τους, το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο, τα Τοπικά Συμβούλια Μνημείων αλλά και η Διεύθυνση του Αρχείου Μνημείων αποτελούν βασικά δείγματα φορέων που θα αναλυθούν διεξοδικά.

Διδακτική ενότητα 2: Το Υπουργείο Πολιτισμού και Αθλητισμού, οι εποπτευόμενοι φορείς αρμόδιοι για την διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς σε εθνικό επίπεδο.

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται οι πολλαπλοί φορείς που έχουν θεσμοθετηθεί τα τελευταία χρόνια από την πολιτεία με εξειδικευμένο πλαίσιο λειτουργίας για την προστασία, προβολή και ανάδειξη της πολιτισμικής κληρονομιάς. Έχει ιδιαίτερη σημασία να εξετάσουμε περιπτώσεις φορέων που προασπίζουν τον πολιτισμικό πλούτο και προσαρμόζονται στις νέες απαιτήσεις και πρακτικές τις περισσότερες φορές με πολλαπλές δυσκολίες. Στο επίπεδο αυτό διακρίνουμε εποπτευόμενους φορείς του Υπουργείου Πολιτισμού και Αθλητισμού όπως είναι το Ταμείο Αρχαιολογικών Πόρων και Απαλλοτριώσεων (ΤΑΠΑ), οι Επιστημονικές Επιτροπές, καθώς επίσης και φορείς που διαδραματίζουν διαχρονικά σπουδαίο ρόλο στη διαχείριση του πολιτισμού όπως τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα (ΑΕΙ), η Αρχαιολογική Εταιρεία αλλά και η Τοπική Αυτοδιοίκηση που συνεπικουρεί και είναι αποδέκτης πρωτοβουλιών διαχείρισης.

Διδακτική ενότητα 3: Τα Μουσεία

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζονται τα μουσεία ως νέος δυναμικός και αυτόνομος φορέας διαχείρισης της πολιτισμικής κληρονομιάς. Τα μουσεία στο διεθνές και ευρωπαϊκό περιβάλλον αποτελούν ένα σύγχρονο και αναπτυσσόμενο τομέα της πολιτιστικής δραστηριότητας συμβάλλοντας θετικά στις περιοχές που αναπτύσσονται. Στην ελληνική πραγματικότητα, τα μουσεία αποτελούν τα τελευταία χρόνια βασικό άξονα της πολιτικής πολιτισμού του Υπουργείου Πολιτισμού

και Αθλητισμού σε κεντρικό και περιφερειακό επίπεδο. Η περιγραφή της νέας πραγματικότητας για τον χώρο των μουσείων, ο ρόλος του ICOM ως διεθνούς οργανισμού για την προώθηση και ενίσχυση των μουσείων διεθνώς, η ανάλυση της φυσιογνωμίας και του χαρακτήρα του ελληνικού μουσεικού περιβάλλοντος καθώς και η παρουσίαση του Οργανισμού του Νέου Μουσείου της Ακρόπολης αποτελούν θεματικές ιδιαίτερης εμβάθυνσης στην ενότητα αυτή.

Διδακτική ενότητα 4: Οι Διαχειριστικές Αρχές και οι Ευρωπαϊκές Χρηματοδοτήσεις

Ο Τομέας του Πολιτισμού τόσο στα ΜΟΠ όσο και στο Α΄ Κ.Π.Σ. (1989 – 1994) ήταν εξαιρετικά υποβαθμισμένος και ουσιαστικά ανύπαρκτος. Το Επιχειρησιακό Υποπρόγραμμα (Ε.Π.) «Πολιτισμός» του Β΄ Κ.Π.Σ. (1994 - 1999) ενταγμένο στο Ε.Π. «Τουρισμός – Πολιτισμός» αποτέλεσε την πρώτη προσπάθεια διαμόρφωσης μίας συγχρηματοδοτούμενης από την Ε.Ε. διαρθρωτικής παρέμβασης στον τομέα. Ο Πολιτισμός αναδείχθηκε για πρώτη φορά ως αυτοτελής τομέας, με ιδιαίτερο Ε.Π. στο Γ΄ Κ.Π.Σ (2000 - 2006). Αντίθετα, ο τομέας του Πολιτισμού δεν χρηματοδοτείται από αυτοτελές Ε.Π. στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ (2007 -2013). Οι προοπτικές για την επόμενη προγραμματική περίοδο (2014 - 2020) αναδεικνύουν και πάλι τον Πολιτισμό ως τομέα αναπτυξιακού ενδιαφέροντος, χωρίς ακόμη να έχει προσδιοριστεί η αρχιτεκτονική του χρηματοδοτικού σχήματος. Η διαχείριση των παραπάνω κονδυλίων εξυπηρετείται από ειδικές υπηρεσίες που έχει θεσπίσει η Πολιτεία (Διαχειριστικές Αρχές) για την καλύτερη εξυπηρέτηση του σκοπού αυτού.

Μάθημα - Τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία

Διδακτική Ενότητα 1: Αρχές μεθόδων και πρακτικών του αρχαιολογικού έργου

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται οι αρχές των μεθόδων και των πρακτικών του αρχαιολογικού έργου. Η αρχαιολογική κοινότητα συγκροτείται στη βάση ενός συστήματος τριών «Αρχών»: Επιστημονική Τεκμηρίωση, Προστασία των Αρχαιοτήτων και Ανάδειξη, οι οποίες διαμορφώνουν τις μεθόδους και τις πρακτικές του αρχαιολογικού έργου. Με βάση το παραπάνω σύστημα, προτείνεται νέος ορισμός για τα αρχαιολογικά έργα, με τον οποίο αυτά οριοθετούνται σαφώς από τα εν γένει τεχνικά έργα, αναγνωρίζεται η προτεραιότητα του επιστημονικού έναντι του τεχνικού χαρακτήρα τους και διαχωρίζονται από άλλες μορφές επεμβάσεων επί μνημείων, οι οποίες χαρακτηρίζονται καταστροφικές ή χωρίς νόημα.

Διδακτική Ενότητα 2: Ο κύκλος ζωής του αρχαιολογικού έργου

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο τρόπος που προσδιορίζεται ο κύκλος ζωής του αρχαιολογικού έργου. Ο κύκλος ζωής κάθε αρχαιολογικού έργου καθορίζεται από την αρχαιολογική έρευνα που υλοποιείται παράλληλα με αυτό. Ως αποτέλεσμα προτείνεται η «μέθοδος των διαδοχικών βημάτων»,

σύμφωνα με την οποία η υλοποίηση του αρχαιολογικού έργου διαίρεται σε επιμέρους βήματα, καθένα από τα οποία μελετάται και εκτελείται σταδιακά. Για έργα μεγάλου μεγέθους, που χαρακτηρίζονται ως αρχαιολογικά προγράμματα, προτείνεται η ανάλυσή τους σε «αλυσίδες έργων», και η εφαρμογή της μεθόδου των διαδοχικών βημάτων σε κάθε επί μέρους έργο-κρίκο της αλυσίδας.

Διδακτική Ενότητα 3: Εργαλεία διαχείρισης αρχαιολογικών έργων: Διαχείριση φυσικού αντικειμένου και ανθρώπινου δυναμικού

Στην ενότητα αυτή περιγράφονται εξειδικευμένα εργαλεία διαχείρισης αρχαιολογικών έργων, ως η παραδειγματική εφαρμογή στον «πραγματικό κόσμο» των θεωρητικών εννοιών που αναπτύχθηκαν στις προηγούμενες ενότητες. Σε ό,τι αφορά στη διαχείριση του φυσικού αντικειμένου περιγράφονται τεχνικές και εργαλεία σε κάθε φάση του κύκλου ζωής του αρχαιολογικού έργου. Σε ό,τι αφορά στη διαχείριση προσωπικού, περιγράφονται οι τεχνικές και οι μέθοδοι για την οργάνωση του ανθρώπινου δυναμικού, ώστε να εξασφαλίζεται η απαιτούμενη ευελιξία, η βελτίωση των ικανοτήτων, η διεπιστημονική συνεργασία, η υψηλή ειδίκευση, αλλά και η συμμετοχική οργάνωση των ομάδων έργου.

Διδακτική Ενότητα 4: Εργαλεία διαχείρισης αρχαιολογικών έργων: Διαχείριση κινδύνου.

Στην ενότητα αυτή παρουσιάζεται ο τρόπος αντιμετώπισης των κινδύνων στην διαχείριση της πολιτισμικής κληρονομιάς. Ιδιαίτερη σημασία έχει η διαχείριση κινδύνου στα αρχαιολογικά έργα. Περιγράφονται οι συνήθεις κίνδυνοι που απειλούν τα αρχαιολογικά έργα, ανάμεσα στους οποίους αναγνωρίζεται ως μέγιστος κίνδυνος ο «αρχαιολογικός», και παρέχονται υποδείγματα για την ποιοτική ανάλυσή τους, αλλά και την ποσοτική εκτίμηση του μεγέθους τους. Περαιτέρω, αναπτύσσεται ο τρόπος με τον οποίο μπορούν να εφαρμοστούν οι τυπικές διαδικασίες αντιμετώπισης κινδύνων, δηλαδή η μεταβίβαση, η εξάλειψη, η μείωση ή η αποδοχή, στην περίπτωση των αρχαιολογικών έργων.

Μάθημα - Η Διαχείριση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς ως Αναπτυξιακό Εργαλείο

Διδακτική Ενότητα 1: Πολιτισμικός Τουρισμός & Πολιτισμική Κληρονομιά

Στα πλαίσια της εν λόγω διδακτικής ενότητας, θα επικεντρωθούμε στον τρόπο σύνδεσης και συσχετισμού μεταξύ της πολιτισμικής κληρονομιάς και του τρόπου τουριστικής ανάπτυξης αυτής, ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες δημιουργίας θετικών αναπτυξιακών προοπτικών. Επίσης – μέσα στα πλαίσια αυτής της ενότητας - θα αναλύσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν

τη μεταξύ τους σχέση, ενώ θα αναλύσουμε το υπόδειγμα διαχείρισης ποιότητας του πολιτισμικού τουρισμού, αναδύοντας τα πλεονεκτήματα από την εφαρμογή του.

Διδακτική Ενότητα 2: Ο Πολιτισμός ως Αναπτυξιακό πόρος και τα οικονομικά οφέλη των τοπικών κοινωνιών: Η Περίπτωση της Ελλάδας

Στα πλαίσια της εν λόγω διδακτικής ενότητας, θα εξετάσουμε πως διαχωρίζουμε τους πολιτισμικούς παράγοντες σε σκληρούς και σε ήπιους, ανάλογα με το βαθμό και το βάθος της πολιτισμικής αξίας και δυναμικής. Επίσης θα αναλύσουμε τον τρόπο αξιοποίησης των πολιτιστικών, γεωγραφικών, ιστορικών και άλλων πλεονεκτημάτων μιας περιοχής με στόχο τη διαφύλαξη της βιο-γεω ποικιλότητας και πολιτιστικής ποικιλότητας της κάθε περιφέρειας. Τέλος θα δούμε πως εξαργυρώνονται τα οφέλη στις τοπικές κοινωνίες από την ανάπτυξη του πολιτισμικού τουρισμού και την αξιοποίηση της πολιτισμικής κληρονομιάς, επικεντρώνοντας την ανάλυση μας στην περίπτωση της Ελλάδας.

Διδακτική Ενότητα 3: Κοινωνικές Επιδράσεις του Πολιτισμικού Αποθέματος σε μια περιοχή

Στα πλαίσια της εν λόγω ενότητας θα επικεντρωθούμε στην έννοια του πολιτισμικού αποθέματος και στην επίδραση του στην ανάπτυξη των κοινωνιών μέσω της παρακαταθήκης σε μελλοντικές γενεές από παρελθούσες γενεές. Θα δούμε επίσης πως η πολιτισμική κληρονομιά μεριμνά και συμβάλλει στην προώθηση του πολιτισμικού αποθέματος από γενιά σε γενιά.

Διδακτική Ενότητα 4: Η Αναπτυξιακή Διάσταση της Πολιτισμικής Κληρονομιάς

Στα πλαίσια της εν λόγω διδακτικής ενότητας, θα επικεντρώσουμε την ανάλυση μας στις σημαντικότερες οργανώσεις και διεθνείς οργανισμούς που συμβάλλουν στην διατήρηση και ανάπτυξη της πολιτισμικής κληρονομιάς. Επίσης, θα παραθέσουμε οδηγίες για την αειφόρο ανάπτυξη των ιστορικών και πολιτιστικών πόλεων και την αποτύπωση αυτής της ανάπτυξης σε οικονομικούς όρους, εξετάζοντας μια σειρά από συσχετιζόμενες μεταβλητές. Τέλος, θα αναλύσουμε τα βήματα που απαιτούνται για την αειφόρο διαχείριση εμπράγματων πολιτισμικών πόρων.